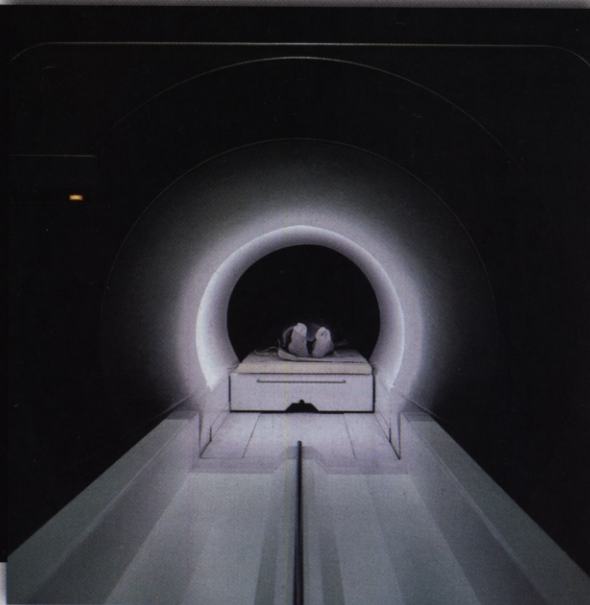

Go down, Moses

ΡΟΜΕΟ ΚΑΣΤΕΛΟΥΤΣΙ

Πόσο κάθετα στη σημερινή αποκαθήλωση των ιδεολογιών μπορεί να σταθεί το θέατρο; Από ποιες διόδους μπορεί η θεατρική σκηνή να αφυπνίσει διορατικά το βλέμμα του θεατή μέσα και έξω από το φάσμα χιλιάδων εικόνων που διατηρούν την πρωτοκαθεδρία στην ψηφιακή εποχή μας;

Στη λιτανεία των παθών της ανθρωπότητας το θέατρο ήξερε πάντα να ισορροπεί ανάμεσα στην πραγματικότητα και στη φαντασία, διακηρύσσοντας αλλαγές και ανατροπές στη διαχείριση του λόγου, του κειμένου, του ηθοποιού και της σκηνής, υπό το πρίσμα της σκηνοθετικής οπτικής, σε μια διαχρονική αναμέτρηση δημιουργίας και πάθους. Ράινχαρντ, Στανισλάφσκι, Κραϊνγκ, Πισκάτορ, Μέγερχολντ, Αρτώ, Γκροτόφσκι, Μπρουκ, Στάν, Γουίλσον είναι μερικοί από τους σημαντικούς ερευνητές-δημιουργούς του θεάτρου, με ξεχωριστές θεωρίες και πρακτικές.

Η διεργασία της θέασης

Στον 21ο αιώνα, στο πεδίο της θεατρικής έρευνας και δημιουργίας, η Societas Raffaello Sanzio, ο θίασος που δημιουργήθηκε το 1981 στην ιταλική πόλη Τσεζένα από τον Ρομέο Καστελούτσι, την αδελφή του Κλαούντια και την Κιάρα Γκουίντι, εισήγαγε μια νέα σκηνική πρακτική, όπου το λογοτεχνικό κείμενο χάνει την πρωτεύουσα θέση που κατείχε στη θεατρική σκηνή και απλώς αποτελεί το έναυσμα της έμπνευσης για τον σκηνοθέτη. Αντί της εικονογράφησης του κειμένου στη σκηνή, έρχεται ο όρος «εικονοκλασία». Όπως μας πληροφορεί η Δρ Έλενα Παπαλεξίου στην εξαιρετική μελέτη της *Όταν ο λόγος μετατρέπεται σε ύλη* (εκδ. Πλέθρον, 2009), «*εικονοκλασία για εκείνους* (για την Societas Raffaello Sanzio) *δεν σημαίνει θέατρο ανεικονικό αλλά αναπαράσταση της εικόνας με άλλον τρόπο*».

Το 1985 η Societas Raffaello Sanzio, με την παράσταση *Αγία Σοφία-Θέατρο Κχμερ*, διατυπώνει τον όρο «εικονοκλασία» μαζί με το «ομότιτλο μανιφέστο» της Κλαούντια Καστελούτσι, η οποία σημειώνει: «[...] Αυτό εδώ είναι το θέατρο που αρνείται την αναπαράσταση». Ο θίασος συγκρούεται κατά μέτωπο με την έννοια των στερεότυπων, «πλαστών εικόνων» που διαιωνίζονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και διαμορφώνουν παθητικά τη συνείδηση του σύγχρονου θεατή. Αναζητεί νέους τρόπους διατύπωσης της εικόνας με την πολύτιμη εμπειρία που μας παρέχει η θεατρική σκηνή, εστιάζοντας στο γεγονός ότι μέσα στο θέατρο βλέπουμε τους άλλους και τους εαυτούς μας να παρατηρούν το θεατρικό γίγνεσθαι επί σκηνής, αλλά και οι άλλοι βλέπουν εμάς. Στο θέατρο του Καστελούτσι η αφύπνιση του βλέμματος του θεατή

μέσω της διαδικασίας της θέασης επιτυγχάνεται με τη νοητική διεργασία του σοκ και της έκπληξης που παράγεται από τη σκηνηκή εικόνα.

Είναι γεγονός ότι, σε θεωρητικό επίπεδο, η Societas Raffaello Sanzio και ο Ρομέο Καστελούτσι αναίρουν τη συμβατική εικόνα του ηθοποιού στο θέατρο. Ο σκηνοθέτης υπογραμμίζει: «Είναι όμως παράλογο. Δεν σημαίνει ότι αντιτίθεται στον λόγο στο θέατρο. Η λογοτεχνία είναι το πρόβλημα. Δεν είναι δυνατόν το θέατρο να είναι η εικονογράφηση της λογοτεχνίας» [(συνομιλία του Καστελούτσι με τη δρ Παπαλεξίου στο προαναφερθέν βιβλίο (Παράρτημα IV)).

To Go down, Moses στο Φεστιβάλ Αθηνών

Λίγο πριν την έναρξη της παράστασης με ανοικτά φώτα στην πλατεία μερικοί άνδρες και γυναίκες ντυμένοι κομψά με μοντέρνα ρούχα συνομιλούν ψιθυριστά επί σκηνης και κοιτάζουν το «κουνέλι» του Ντύρερ. Κατόπιν, επάνω σε έναν μεταλλικό λευκό κύλινδρο, που κινείται με μεγάλη ταχύτητα και παράγει συριστικό ήχο, πέφτουν από την οροφή ανθρώπινα κεφάλια. Σε μια κοινόχρηστη τουαλέτα μια γυναίκα γεννάει ένα βρέφος. Αμέσως μετά ακούγεται ένα σπิริτίσουαλ – προφανώς αναφορά στο ομότιτλο αμερικανικό σπิริτίσουαλ του 19ου αιώνα που παραπέμπει στον συμβολισμό της απελευθέρωσης τον μαύρων σκλάβων από τη λευκή τυραννία. Ένας κάδος απορριμμάτων από τον οποίο ακούγεται το κλάμα του μωρού που εγκατέλειψε

η γυναίκα. Η σκηνή παραπέμπει στην εγκατάλειψη του Μωυσή στον Νείλο. Αμέσως μετά σε ένα αστυνομικό τμήμα γίνεται ανάκριση για την εξαφάνιση του παιδιού με τη συνεργασία ψυχολόγου.

«Γέννησα τον Μωυσή, για να μας σώσει», λέει η μητέρα, ενώ προσθέτει: «Ο λαός δεν γνωρίζει ότι είναι λαός, γιατί ακόμη δεν γνωρίζει ότι είναι σκλάβος». Ακούγεται οπερατική μονωδία. Ακολουθεί μια πραγματικά εκπληκτική εικόνα σπηλαίου με πρωτόγονους ανθρώπους, με μια οπή στην κορυφή από όπου φαίνεται το φως. Η μητέρα από την οπή του μαγνητικού τομογράφου οδηγείται στη σπηλιά.

Η γυναίκα, η μητέρα, η φύση, το θηλυκό γένος κυριαρχούν ως σύμβολα της παράστασης. Η επιστροφή στο σπήλαιο αλλά και η έξοδος από αυτό αποτελεί ένα μήνυμα-γρίφο της παράστασης. Εξάλλου οι παραστάσεις του Καστελούτσι θέτουν ερωτήματα και είναι ανοικτές σε πολλαπλές ερμηνείες. Αργή σε ρυθμό και με πολλά δυσεπίλυτα αινίγματα, η παράσταση συγκλόνισε ακόμη και τον ανειδητοποιημένο θεατή. Όμως είναι ικανή η δύναμη ανατρεπτικών εικόνων να τον αφυπνίσει με τη διαύγεια ενός πνευματικού φωτός που θα άλλαζε τα δεδομένα του;

Αδιαμφισβήτητα, ο Καστελούτσι θέτει τα θεμέλια για ένα νέο είδος θεάτρου με εκπληκτικές δυνατότητες ανατρέποντας εκ βαθέων τα παραδοσιακά δεδομένα. Στην πορεία του χρόνου ανάμεσα στο θεατρικό γίγνεσθαι και στην πλατεία, το βλέμμα του θεατή θα έχει τον τελευταίο και τελικό λόγο.

